

Hotărârea CJUE în cauza C-308/19, Whiteland Import Export

Curtea de Justiție a Uniunii Europene („CJUE” sau „Curtea”) a pronunțat joi, 21 ianuarie 2021, hotărârea în cauza C-308/19, Whiteland Import Export – cerere de decizie preliminară adresată în temeiul articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene („TFUE”), de Înalta Curte de Casație și Justiție („instanța de trimitere”), cu privire la interpretarea articolului 4 alineatul (3) din Tratatul privind Uniunea Europeană („TUE”), a articolului 101 TFUE, precum și a articolului 25 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 101 și 102 TFUE.

Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Consiliul Concurenței, *pe de o parte*, și un operator economic, *pe de altă parte*.

Situația de fapt și întrebările adresate CJUE

Printr-o decizie din 7 septembrie 2009, Consiliul Concurenței a deschis din oficiu investigații privind piața comercializării cu amănuntul a produselor alimentare împotriva mai multor operatori economici și a furnizorilor acestora.

La 12 august 2014, Consiliul Concurenței a comunicat raportul său de investigație operatorului economic din litigiul principal.

La 23 octombrie 2014, au avut loc audierile în fața plenului acestei autorități, iar la 9 decembrie 2014, în urma deliberării sale, Consiliul Concurenței a întocmit minuta hotărârii prin care a constatat că întreprinderile care făceau obiectul investigațiilor săvârșiseră încălcări ale normelor dreptului național al concurenței, precum și ale articolului 101 TFUE.

Prin Decizia nr. 13 din 14 aprilie 2015, Consiliul Concurenței a aplicat, printre altele, operatorului economic din litigiul principal o amendă de 2 324 484 lei (aproximativ 513 000 de euro).

Respectivul operator economic a introdus la Curtea de Apel București o acțiune în anularea Deciziei 13 din 14 aprilie 2015, susținând că termenul de prescripție al dreptului Consiliului Concurenței de a-i aplica o sancțiune era deja împlinit la data adoptării deciziei contestate.

Curtea de Apel București a admis acțiunea, considerând că ordinul de declanșare a investigației din 7 septembrie 2009 întrerupsese termenul de prescripție și determinase curgerea unui nou astfel de termen, care a expirat la 7 septembrie 2014, deci înainte de adoptarea Deciziei 13 din 14 aprilie 2015.

Consiliul Concurenței a formulat recurs la Înalta Curte de Casație și Justiție, arătând, în esență, că orice demers procedural privind investigarea încălcării are ca efect întreruperea termenului de prescripție. În plus, interpretarea potrivit căreia ordinul de declanșare a unei investigații este ultimul act de întrerupere a termenului de prescripție ar determina o aplicare neuniformă a dreptului național și a normelor de concurență ale dreptului UE, în măsura în care articolul 25 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003 prevede că actele care întrerup termenul de prescripție sunt, printre altele, cele care urmăresc investigarea încălcării.

În acest context, instanța de trimitere a adresat CJUE două întrebări preliminare:

„Articolul 4 alineatul (3) TUE și articolul 101 TFUE se interpretează în sensul că:

- impun autorităților judiciare din statele membre obligația de a interpreta normele naționale care reglementează prescripția dreptului Consiliului Concurenței de a aplica sancțiuni contravenționale în acord cu reglementarea cuprinsă în articolul 25 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003 și

- se opun interpretării unei norme de drept național în sensul că prin act de întrerupere a prescripției se înțelege doar actul formal de declanșare a procedurii de investigare a unei practici anticoncurențiale, fără ca acțiunile ulterioare întreprinse în scopul investigării acesteia să intre în aceeași sferă a actelor de întrerupere a prescripției?”

Hotărârea CJUE

În ceea ce privește prima întrebare, având în vedere că articolul 25 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003 face referire exclusiv la competența conferită Comisiei Europene („Comisia”) în temeiul articolelor 23 și 24, iar aceste din urmă articole nu reglementează decât competențele de care dispune

instituția UE în materie de sancțiuni, nu rezultă că articolul 25 alineatul (3) ar fi aplicabil autorităților naționale de concurență.

Curtea a arătat că articolului 25 este o dispoziție care stabilește termenele în care Comisia are dreptul, fără a aduce atingere cerinței fundamentale a securității juridice, să aplice amenzi și penalități cu titlu cominatoriu întreprinderilor vizate de proceduri de aplicare a normelor de concurență ale Uniunii.

În aceste condiții, Curtea a statuat că **dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că instanțele naționale nu sunt obligate să aplice articolul 25 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003 prescripției competențelor unei autorități naționale de concurență în materia aplicării de sancțiuni pentru încălcările dreptului concurenței al Uniunii.**

În ceea ce privește cea de-a doua întrebare, Curtea a arătat că nici dispozițiile TFUE în materie de concurență, nici dispozițiile Regulamentului nr. 1/2003 nu prevăd norme de prescripție în materia aplicării de sancțiuni de către autoritățile naționale de concurență.

În lipsa unei prevederi obligatorii a dreptului Uniunii în materie, revine statelor membre sarcina de a stabili și de a aplica normele naționale privind prescripția în materia aplicării de sancțiuni de către autoritățile naționale de concurență, inclusiv modalitățile de suspendare și/sau de întrerupere a termenelor de prescripție.

Normele naționale care instituie termenele de prescripție trebuie concepute astfel încât să asigure un echilibru între, pe de o parte, obiectivele de garantare a securității juridice și de asigurare a examinării cauzelor într-un termen rezonabil ca principii generale ale dreptului Uniunii și, pe de altă parte, punerea în aplicare efectivă și eficientă a articolelor 101 și 102 TFUE, astfel încât să se asigure că funcționarea pieței interne nu este denaturată prin acorduri sau practici care afectează concurența.

Pentru a determina dacă un regim național de prescripție stabilește un astfel de echilibru, trebuie să se ia în considerare toate elementele acestui regim, printre care pot figura, în special, data de la care începe să curgă termenul de prescripție, durata acestui termen, precum și modalitățile de suspendare sau de întrerupere a sa.

Din decizia de trimitere reiese că, potrivit unei interpretări stricte a normelor naționale care reglementează termenele de prescripție la momentul faptelor din litigiul principal, ordinul de declanșare a unei investigații în scopul examinării sau al investigării unei încălcări a normelor dreptului concurenței este ultimul act al autorității naționale de concurență care ar putea avea ca efect întreruperea termenului de prescripție referitor la competența acesteia de a aplica sancțiuni, iar niciunul dintre actele adoptate ulterior, în scopul examinării sau al investigării încălcării, nu poate întrerupe acest termen, chiar dacă adoptarea unor astfel de acte ar constitui o etapă importantă a investigației și ar dovedi voința acestei autorități de a investiga încălcarea.

Potrivit CJUE, o interpretare strictă a reglementării naționale pare susceptibilă să compromită punerea în aplicare efectivă, de către autoritățile naționale de concurență, a normelor dreptului Uniunii, în măsura în care această interpretare ar putea prezenta un risc sistemic de impunitate a faptelor care constituie încălcări ale respectivelor norme.

CJUE a amintit, în această privință, că spețele care intră sub incidența dreptului concurenței al Uniunii necesită, în principiu, realizarea unei analize factuale și economice complexe. Astfel, într-un număr semnificativ de cazuri care prezintă un grad ridicat de complexitate, asemenea acte, care prelungesc în mod necesar durata procedurii, s-ar putea dovedi indispensabile.

În acest context, revine instanței naționale, în lumina principiului efectivității, sarcina de a verifica dacă interpretarea regimului național de prescripție în discuție în litigiul principal prezintă, ținând seama de ansamblul elementelor respectivului regim, un risc sistemic de impunitate a faptelor care constituie încălcări.

Dacă se dovedește că aceasta este situația, este obligația instanței naționale să interpreteze dispozițiile naționale în discuție în litigiul principal, în măsura în care este posibil, în lumina dreptului Uniunii și, în special, a articolului 101 TFUE, cu luarea în considerare a dreptului intern în ansamblul său și aplicând metodele de interpretare recunoscute de acesta.

În speță, Curtea a considerat că interpretarea conformă pare posibilă, aspect a cărui verificare este însă de competența instanței de trimitere. Astfel, din moment ce această instanță a indicat că există două curente jurisprudențiale la nivel național, primul fiind favorabil unei interpretări stricte a normelor naționale care reglementează termenele de prescripție, iar al doilea privilegiind o interpretare flexibilă a normelor

menționate, CJUE concluzionează că instanța menționată dispune de o marjă suficientă în ceea ce privește interpretarea pe care o poate da dispozițiilor naționale în discuție în litigiul principal.

Astfel, potrivit CJUE, articolul 4 alineatul (3) TUE și articolul 101 TFUE, citite în lumina principiului efectivității, trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale, astfel cum este interpretată de instanțele naționale competente, potrivit căreia ordinul de declanșare a unei investigații, adoptat de autoritatea națională de concurență, care vizează o încălcare a normelor dreptului concurenței al Uniunii este ultimul act al acestei autorități care poate avea ca efect întreruperea termenului de prescripție referitor la competența sa de a aplica sancțiuni și exclude posibilitatea ca un act ulterior de examinare sau de investigare să întrerupă acest termen, atunci când se dovedește, având în vedere ansamblul elementelor regimului de prescripție în cauză, că o astfel de excludere prezintă un risc sistemic de impunitate a faptelor care constituie asemenea încălcări - aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere.

Hotărârea CJUE în cauza C-501/19, UCMR-ADA

Curtea de Justiție a Uniunii Europene („CJUE” sau „Curtea”) a pronunțat joi, 21 ianuarie 2021, hotărârea în cauza C-501/19, UCMR-ADA – cerere de decizie preliminară adresată în temeiul articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene („TFUE”), de Înalta Curte de Casație și Justiție („instanța de trimitere”), cu privire la interpretarea articolului 24 alineatul (1), a articolului 25 litera (a) și a articolului 28 din Directiva 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată („Directiva TVA”). Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între, *pe de o parte*, UCMR-ADA Asociația pentru Drepturi de Autor a Compozitorilor („UCMR-ADA”), și, *pe de altă parte*, Asociația Culturală „Suflet de Român” („asociația”).

Situația de fapt și întrebările adresate CJUE

UCMR-ADA este un organism de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale de autor de opere muzicale, desemnat unic colector, în România, al drepturilor patrimoniale de autor pentru comunicarea publică a unor asemenea opere în concert, spectacole ori manifestări artistice.

În cursul anului 2012, asociația a organizat un spectacol în cadrul căruia au fost interpretate opere muzicale în fața unui public. În acest scop, asociația a obținut de la UCMR-ADA o licență neexclusivă în schimbul plății unor remunerații pentru comunicarea publică a acestor opere.

Întrucât asociația a plătit numai o parte dintre remunerațiile pretinse de UCMR-ADA, aceasta din urmă a formulat o acțiune în justiție.

Deși atât prima instanță, cât și instanța de apel au decis că suma integrală a remunerațiilor pretinse era datorată de asociație, această din urmă instanță a considerat că operațiunea de colectare a remunerațiilor de către UCMR-ADA nu era supusă TVA-ului și a diminuat suma de bani stabilită în sarcina asociației prin înlăturarea cuantumului acestei taxe.

UCMR ADA a formulat recurs în fața instanței de trimitere.

În acest context, instanța de trimitere a adresat CJUE două întrebări preliminare:

1) *Titularii de drepturi asupra operelor muzicale realizează o prestare de servicii în sensul articolului 24 alineatul (1) și al articolului 25 litera (a) din Directiva TVA către organizatorii de spectacole, de la care organismele de gestiune colectivă, pe baza unei autorizații – licență neexclusivă –, percep în nume propriu, dar pe seama acestor titulari, remunerații pentru comunicarea publică a operelor muzicale?*

2) *În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, atunci când percep remunerații de la organizatorii de spectacole pentru dreptul de comunicare publică a operelor muzicale, organismele de gestiune colectivă acționează în calitate de persoane impozabile în sensul articolului 28 din Directiva TVA și sunt obligate să emită facturi cu TVA către respectivii organizatori de spectacole, iar atunci când li se distribuie remunerații, autorii și ceilalți titulari de drepturi de autor de opere muzicale, la rândul lor, trebuie să emită facturi cu TVA către organismul de gestiune colectivă?*

Hotărârea CJUE

Cu privire la prima întrebare preliminară, Curtea a amintit că, potrivit articolului 2 alineatul (1) litera (c) din Directiva TVA, este supusă TVA-ului prestarea de servicii efectuate cu titlu oneros pe teritoriul unui stat membru de către o persoană impozabilă care acționează ca atare, prin „prestare de servicii” înțelegând orice operațiune care nu constituie o livrare de bunuri.

Curtea a precizat că, pentru a intra în domeniul de aplicare al Directivei TVA, o asemenea prestare de servicii trebuie efectuată în orice caz cu titlu oneros.

Potrivit unei jurisprudențe constante, o prestare de servicii nu este efectuată cu titlu oneros, în sensul Directivei TVA, și nu este, așadar, impozabilă decât în cazul în care între prestator și beneficiar există un raport juridic în care au loc prestații reciproce, plata primită de prestator constituind contravaloarea efectivă a serviciului furnizat beneficiarului. Aceasta este situația dacă există o legătură directă între serviciul prestat și contravaloarea primită, sumele plătite constituind contraprestația efectivă a serviciului care poate fi individualizat, furnizat în cadrul unui raport juridic în care are loc un schimb de prestații reciproce.

Curtea a considerat că, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, titularul de drepturi de autor furnizează o prestare de servicii cu titlu oneros organizatorului de spectacole, în pofida intervenției organismului de gestiune colectivă.

Astfel, *în primul rând*, într-un asemenea caz, există un raport juridic în care are loc un schimb de prestații reciproce în sensul că, prin autorizarea comunicării publice a unei opere muzicale, titularul de drepturi de autor asupra operei respective acordă o utilizare a acesteia unui utilizator. Acest utilizator furnizează, la rândul său, o prestație acestui titular prin îndeplinirea obligației de plată a remunerației pentru utilizarea operei solicitate către organismul de gestiune colectivă. Acesta din urmă acționează în acest caz în contul titularilor de drepturi de autor.

În al doilea rând, Curtea a subliniat că este necesar să se constate că, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, remunerația plătită de utilizator constituie contraprestația efectivă a serviciului prestat în cadrul acestui raport juridic. În această privință, din elementele furnizate de instanța de trimitere reiese că suma datorată titularilor de drepturi de autor de organismul de gestiune colectivă, deși este stabilită în definitiv în funcție de metodologiile prevăzute de legea națională, urmărește să remunereze serviciul prestat.

Astfel, Curtea a concluzionat că **articolul 2 alineatul (1) litera (c) din Directiva TVA, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2010/88, trebuie interpretat în sensul că un titular de drepturi de autor asupra unor opere muzicale efectuează o prestare de servicii cu titlu oneros în beneficiul unui organizator de spectacole, consumator final, atunci când acesta este autorizat, printr-o licență neexclusivă, să comunice public aceste opere în schimbul plății unor remunerații percepute de un organism de gestiune colectivă desemnat, care acționează în nume propriu, dar în contul acestui titular de drepturi de autor.**

Cu privire la cea de-a doua întrebare preliminară, Curtea a amintit că, atunci când o persoană impozabilă care acționează în nume propriu, dar în contul unei alte persoane, ia parte la o prestare de servicii, se consideră, în temeiul articolului 28 din Directiva TVA, că ea a primit și a prestat ea însăși serviciile respective.

Curtea a stabilit deja că această dispoziție creează ficțiunea juridică a două prestări de servicii identice furnizate consecutiv. În temeiul acestei ficțiuni, se consideră că operatorul, care ia parte la prestarea de servicii și are calitatea de comisionar, a primit, într-o primă etapă, serviciile în cauză de la operatorul în contul căruia acționează, care are calitatea de comitent, înainte de a furniza personal aceste servicii clientului, într-o a doua etapă.

CJUE a considerat că, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, organismul de gestiune colectivă, prin acordarea unor licențe utilizatorilor operelor protejate și prin perceperea remunerațiilor în schimbul acestei utilizări în nume propriu, dar în contul titularilor de drepturi de autor, ia parte la prestarea de servicii efectuată de acest titular în beneficiul utilizatorului, și anume organizatorul de spectacole. Prin urmare, trebuie să se considere că, într-o primă etapă, organismul menționat a primit prestarea de servicii menționată de la titularii respectivi, înainte de a o furniza personal consumatorilor finali, într-o a doua etapă. În ceea ce privește a doua parte a acestei întrebări, referitoare la consecințele aplicării articolului 28 din Directiva TVA în ceea ce privește facturarea, trebuie amintit că, dat fiind că această dispoziție face parte din titlul IV, intitulat „Operațiuni taxabile”, din această directivă, prestările de servicii furnizate consecutiv intră în domeniul de aplicare al TVA-ului. De aici rezultă că, dacă prestarea de servicii la care ia parte un operator este supusă TVA-ului, raportul juridic dintre acest operator și operatorul în contul căruia acționează este de asemenea supus TVA-ului.

În concluzie, potrivit CJUE, **articolul 28 din Directiva TVA, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2010/88, trebuie interpretat în sensul că organismul de gestiune colectivă, care percepe în nume propriu, dar în contul titularilor de drepturi de autor de opere muzicale, remunerațiile care le sunt datorate în schimbul autorizației de comunicare publică a operelor lor protejate, acționează în calitate de „persoană impozabilă” în sensul acestui articol și, prin urmare, se consideră că a primit această prestare de servicii de la acești titulari, înainte de a o furniza personal consumatorului final. Într-o asemenea situație, acest organism este obligat să emită facturi în nume propriu pentru consumatorul final, în care să figureze remunerațiile percepute de la acesta, cu TVA. Titularii de drepturi de autor sunt la rândul lor obligați să emită către organismul de gestiune colectivă facturi cu TVA pentru prestația furnizată în temeiul remunerațiilor primite.**

Hotărârea CJUE în cauza C-585/19, Academia de Studii Economice din București

Curtea de Justiție a Uniunii Europene („CJUE”) a pronunțat miercuri, 17 martie 2021, hotărârea în cauza C-585/19, Academia de Studii Economice din București („ASE”), ca urmare a cererii de decizie preliminară, adresate în temeiul articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene („TFUE”) de Tribunalul București („instanța de trimitere”), cu privire la interpretarea articolului 2 punctul 1, a articolului 3 și a articolului 6 litera (b) din Directiva 2003/88/CE privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru.

Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între ASE, pe de o parte, și Organismul Intermediar pentru Programul Operațional Capital Uman – Ministerul Educației Naționale („OI POCU MEN”), pe de altă parte, în legătură cu o corecție financiară stabilită de acesta din urmă în cadrul unui program de finanțare, pentru nerespectarea de către ASE a numărului maxim de ore care pot fi lucrate de o persoană pe zi.

Situația de fapt și întrebările adresate CJUE

ASE a beneficiat de o finanțare europeană nerambursabilă acordată în contextul implementării unui program operațional sectorial de dezvoltare a resurselor umane.

La data de 4 iunie 2018, OI POCU MEN a stabilit în sarcina ASE o creanță bugetară în cuantum de 13 490,42 lei, aferentă costurilor salariale ale unor experți din echipa de implementare a proiectului respectiv – angajați de ASE în temeiul unei pluralități de contracte de muncă.

În perioada octombrie 2012 - ianuarie 2013, aceștia ar fi cumulat, în anumite zile, orele lucrate aferente normei de bază, și anume 8 ore pe zi, cu orele lucrate în cadrul proiectului, precum și în cadrul altor proiecte sau activități. Astfel, numărul total de ore lucrate pe zi ar fi depășit limita de 13 ore prevăzută de instrucțiunile autorității de gestionare a proiectului.

Potrivit OI POCU MEN, această limită ar rezulta din articolele 3 și 6 din Directiva 2003/88 și nu s-ar aplica fiecărui contract de muncă al respectivului angajat luat în considerare în mod izolat.

Pe cale de consecință, OI POCU MEN a decis că sumele corespunzătoare acestor costuri sunt neeligibile.

Contestația administrativă formulată de ASE împotriva procesului-verbal de constatare a neregulilor a fost respinsă de OI POCU MEN.

Prin intermediul unei acțiuni introduse la instanța de trimitere, ASE a contestat decizia de respingere.

Respectiva instanță a suspendat judecarea cauzei și a adresat CJUE următoarele întrebări preliminare:

1) Prin „timp de lucru”, astfel cum este definit la articolul 2 [punctul] 1 din Directiva 2003/88[...], se înțelege „orice perioadă în care lucrătorul se află la locul de muncă, la dispoziția angajatorului și își exercită activitatea sau funcțiile” în baza unui singur contract (cu normă întreagă) sau în baza tuturor contractelor (de muncă) încheiate de acesta?

2) Cerințele stabilite în sarcina statelor membre prin articolul 3 din Directiva 2003/88 (obligația de a lua măsurile necesare pentru ca fiecare lucrător să beneficieze de minimum 11 ore consecutive de repaus în decursul unei perioade de 24 de ore) și prin articolul 6 litera (b) din Directiva 2003/88 (stabilirea limitei de maximum 48 ore, în medie, pentru timpul de lucru săptămânal, inclusiv orele suplimentare) trebuie interpretate ca instituind limite prin raportare la un singur contract sau prin raportare la toate contractele încheiate cu același angajator sau cu angajatori diferiți?

3) În situația în care răspunsurile la primele două întrebări presupun o asemenea interpretare de natură să excludă posibilitatea ca statele membre să poată reglementa, la nivel național, aplicarea per contract a articolului 3 și a articolului 6 litera (b) din Directiva 2003/88, în absența unor prevederi legislative naționale care să reglementeze faptul că repausul zilnic minim și timpul maxim de lucru săptămânal trebuie să se raporteze per lucrător (indiferent câte contracte de muncă încheie cu același angajator sau cu angajatori diferiți), este în măsură o instituție publică dintr-un stat membru, care acționează în numele statului, să invoce aplicarea directă a prevederilor articolului 3 și ale articolului 6 litera (b) din Directiva 2003/88 și să sancționeze angajatorul pentru nerespectarea limitelor prevăzute de directivă pentru repausul zilnic și/sau pentru timpul de lucru maxim săptămânal?

Hotărârea CJUE

Curtea a stabilit că sunt inadmisibile parțial:

- a doua și a treia întrebare, în măsura în care privesc articolul 6 din Directiva 2003/88, întrucât instanța de trimitere nu a oferit nicio indicație privind relevanța acestei dispoziții, precum și
- toate întrebările adresate, în măsura în care privesc contractele de muncă încheiate de un lucrător *cu mai mulți angajatori*, întrucât din decizia de trimitere nu reiese că această ipoteză ar fi aplicabilă în speță.

Cu privire la prima și la a doua întrebare preliminară, Curtea a arătat că:

- din *modul de redactare* a dispozițiilor ce fac obiectul respectivelor întrebări, îndeosebi din utilizarea termenilor „orice lucrător”, reiese că beneficiul perioadei minime de repaus zilnic trebuie să se raporteze la lucrător, oricare ar fi acesta, indiferent dacă a încheiat sau nu mai multe contracte cu angajatorul său;

- din *contextul* în care se înscriu dispozițiile menționate, reiese că „perioada de repaus” și cea de „timp de lucru” se exclud reciproc, iar articolul 2 din Directiva 2003/88 nu se numără printre dispozițiile de la care se poate deroga; în aceste condiții, contractele de muncă încheiate de un lucrător cu angajatorul său trebuie să fie analizate împreună pentru a se putea constata că perioada calificată drept repaus zilnic nu constituie, în virtutea unui alt contract, timp de lucru;

- din *obiectivul* Directivei 2003/88 – stabilirea unor cerințe minime destinate ameliorării condițiilor de viață și de muncă ale lucrătorilor printr-o apropiere a reglementărilor naționale referitoare în special la timpul de lucru – reiese că, în cazul în care cerințele minime prevăzute la articolul 3 din directivă s-ar aplica distinct, pentru fiecare contract încheiat de lucrător cu angajatorul său, protecția lucrătorului respectiv ar fi diminuată, întrucât perioada de repaus de 11 ore consecutive pentru fiecare 24 de ore nu ar putea fi garantată dacă s-ar cumula timpul de lucru prevăzut separat de fiecare dintre contracte.

În plus, dat fiind că lucrătorul trebuie considerat parte vulnerabilă în cadrul raportului de muncă, o interpretare a dispozițiilor Directivei 2003/88 potrivit căreia aceasta se aplică raportat la fiecare contract de muncă l-ar expune pe lucrător la posibilitatea unor presiuni din partea angajatorului său, destinate să fracționeze timpul său de lucru în mai multe contracte, ceea ce ar putea lipsi aceste dispoziții de efectul lor util.

De asemenea, instanța UE a arătat că Directiva 2003/88 se aplică numai „lucrătorilor”, în sensul acestei directive. Prin urmare, în speță trebuie să se stabilească dacă a existat o *relație de subordonare* între ASE și experții respectivi – relație ce ține de esența raportului de muncă și a cărei verificare revine instanței de trimitere.

Totodată, Curtea a constatat că, întrucât experții în discuție aveau contracte de muncă cu normă întreagă, care prevedeau 40 de ore de muncă pe săptămână, cel puțin o parte din timpul de lucru al acestora era *determinată de angajatorul lor*, ceea ce ar exclude posibilitatea aplicării derogării prevăzute la articolul 17 alineatul (1) din Directiva 2003/88. Revine, însă, instanței de trimitere sarcina de a verifica acest aspect.

Cu privire la a treia întrebare preliminară, Curtea a amintit că, în toate situațiile în care dispozițiile unei directive sunt, din punctul de vedere al conținutului, necondiționate și suficient de precise, ele pot fi invocate în fața instanțelor naționale împotriva statului, fie atunci când acesta nu a transpus această directivă în dreptul național în termenele stabilite, fie atunci când a transpus directiva în mod incorect. În speță, însă, nicio normă națională nu a fost contestată pentru motivul că ar fi incompatibilă cu dispozițiile Directivei 2003/88.

Mai mult, problema dacă o dispoziție națională contrară dreptului Uniunii trebuie lăsată neaplicată se pune numai în cazul în care nu este posibilă nicio interpretare a acestei dispoziții conformă cu dreptul în cauză.

Or, având în vedere că articolul 135 alineatul (1) din Codul muncii român prevede că salariații au dreptul, între două zile de muncă, la un repaus care nu poate fi mai mic de 12 ore consecutive, instanța UE a constatat că dreptul național pare a asigura o protecție mai ridicată decât cea de la articolul 3 din Directiva 2003/88. În acest context, Curtea nu a considerat necesar să se răspundă la a treia întrebare adresată.

Cu privire la limitarea efectelor în timp ale prezentei hotărâri, Curtea a stabilit că, în speță, nu sunt îndeplinite condițiile cumulative care ar putea justifica o asemenea limitare.

Având în vedere toate aceste aspecte, CJUE a statuat că **articolul 2 punctul 1 și articolul 3 din Directiva 2003/88/CE privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru trebuie interpretate în sensul că, în cazul în care un lucrător a încheiat mai multe contracte de muncă cu același angajator, perioada minimă de repaus zilnic, care este prevăzută la acest articol 3, se aplică acestor contracte considerate în ansamblul lor, iar nu fiecăruia dintre contractele menționate luate în considerare în mod separat.**

Hotărârea Tribunalului UE în cauza T-543/19, România împotriva Comisiei Europene

Tribunalul Uniunii Europene („Tribunalul”) a pronunțat miercuri, 14 aprilie 2021, hotărârea în cauza T-543/19, România împotriva Comisiei Europene („Comisia”), având ca obiect anularea în parte a Deciziei C(2019) 4027 final a Comisiei din 23 mai 2019.

Decizia în litigiu

La 9 iulie 2015, Comisia a aprobat anumite elemente din programul operațional „Infrastructură Mare” („POIM”) pentru sprijinul din partea Fondului european de dezvoltare regională („FEDR”) și a Fondului de coeziune, prin Decizia de punere în aplicare C(2015) 4823 final („Decizia de punere în aplicare din 2015”). Respectiva decizie a fost adoptată în temeiul articolului 29 alineatul (4) și al articolului 96 alineatul (10) din Regulamentul (UE) nr. 1303/2013¹.

Rata de cofinanțare pentru axele prioritare 1 și 2 ale acestui program operațional - și anume îmbunătățirea mobilității prin dezvoltarea rețelei transeuropene de transport și a transportului cu metroul, respectiv dezvoltarea unui sistem de transport multimodal, de calitate, durabil și eficient - a fost stabilită la 75%.

La 6 iulie 2018, autoritățile române au transmis Comisiei cererea finală pentru plata intermediară privind POIM, aferentă exercițiului contabil 2017-2018, potrivit articolului 135 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1303/2013.

Prin Decizia de punere în aplicare C(2018) 8890 final din 12 decembrie 2018 („Decizia de punere în aplicare din 2018”), Comisia a majorat la 85% rata de cofinanțare pentru axele prioritare 1 și 2 ale POIM.

La 15 februarie 2019, autoritățile române au transmis Comisiei conturile programului operațional aferente exercițiului contabil 2017-2018.

În cursul unei reuniuni din 15 ianuarie 2019, precum și prin scrisorile din 8 martie și 13 mai 2019, respectivele autorități au solicitat Comisiei aplicarea pentru exercițiul contabil 2017-2018 a ratei de cofinanțare de 85% în locul ratei de 75%. Răspunsul instituției UE a fost că rata de cofinanțare de 85% nu era aplicabilă pentru exercițiul contabil 2017-2018 și că, potrivit „Orientărilor pentru statele membre privind pregătirea, examinarea și acceptarea conturilor”, în versiunea stabilită de Comisie la 3 decembrie 2018 („ghidul Egesif”), orice modificare a unei rate de cofinanțare se aplică numai exercițiilor contabile în curs și viitoare, în temeiul *principiului anualității contabile*.

Prin Decizia C(2019) 4027 final din 23 mai 2019 („decizia atacată”), Comisia:

- a acceptat conturile transmise de autoritățile române, aferente exercițiului contabil 2017-2018 și
- pe baza conturilor acceptate, a calculat suma exigibilă din partea Fondului de coeziune și a FEDR pentru exercițiul în cauză, în conformitate cu articolul 139 alineatul (6) din Regulamentul nr. 1303/2013, aplicând *rata de cofinanțare de 75%*.

La 30 iulie 2019, România a introdus acțiunea în anularea parțială a respectivei decizii, în măsura în care Comisia a aplicat o rată de cofinanțare de 75%, iar nu de 85%, pentru axele prioritare 1 și 2 ale programului operațional.

Hotărârea Tribunalului UE

Cu privire la încălcarea articolului 120 alineatul (3) și a articolului 139 alineatul (6) din Regulamentul nr. 1303/2013, precum și a principiului protecției încrederii legitime

- *În ceea ce privește încălcarea articolului 120 alineatul (3) și a articolului 139 alineatul (6) din Regulamentul nr. 1303/2013*

Pentru început, Tribunalul a arătat că:

- Regulamentul nr. 1303/2013 nu conține nicio dispoziție specială care să reglementeze *aplicarea în timp a unei rate de cofinanțare majorate, adoptate după transmiterea cererii finale pentru plata intermediară, dar înainte de acceptarea conturilor*.
- Decizia de punere în aplicare din 2018 nu precizează dacă modificarea ratei de cofinanțare era aplicabilă pentru exercițiul contabil 2017-2018, încheiat deja la data adoptării deciziei menționate.

¹ Regulamentul (UE) nr. 1303/2013 de stabilire a unor dispoziții comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european, Fondul de coeziune, Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime, precum și de stabilire a unor dispoziții generale privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european, Fondul de coeziune și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1083/2006 cu modificările ulterioare („Regulamentul nr. 1303/2013”).

Prin urmare, pentru a determina rata de cofinanțare aplicabilă, în sensul articolului 139 alineatul (6) din Regulamentul nr. 1303/2013, în cazul unei astfel de modificări, Tribunalul a efectuat o interpretare bazată pe *textul acestei dispoziții, contextul său și obiectivele* urmărite de regulamentul din care face parte.

În primul rând, din textul dispoziției reiese că Comisia calculează suma exigibilă din partea Fondului de coeziune și a FEDR „pentru exercițiul contabil” în cauză, iar elementele care trebuie luate în considerare de instituția UE în cadrul acestui calcul sunt de asemenea legate de exercițiul contabil la care se raportează conturile acceptate.

În al doilea rând, cu privire la contextul în care se înscrie articolul 139 alineatul (6) din Regulamentul nr. 1303/2013, Tribunalul a arătat că regulamentul menționat a creat unui nou sistem de gestionare partajată a fondurilor structurale și de investiții europene, întemeiat pe *principiul anualității contabile*. Acest principiu se reflectă în existența unui ciclu anual pentru declararea și pentru controlul cheltuielilor, care are ca unică perioadă de referință exercițiul contabil. Astfel, procedurile prevăzute de Regulamentul nr. 1303/2013 sunt articulate în jurul *noțiunii de exercițiu contabil*.

Referitor la procedura privind gestionarea financiară a cheltuielilor suportate de Fondul de coeziune și de FEDR, Tribunalul a amintit posibilitatea prevăzută pentru autoritatea de certificare a statului membru vizat de a trimite cereri de plată intermediară care să acopere sumele înscrise în sistemul său contabil „în exercițiul contabil” respectiv. Cererea finală pentru o plată intermediară prezentată Comisiei de statul membru în cauză pentru un anumit exercițiu contabil intervine ca urmare a încheierii exercițiului respectiv și constituie baza pentru pregătirea conturilor și calcularea sumei exigibile din partea Fondului de coeziune și a FEDR, așadar pentru a stabili cheltuielile eligibile și suma totală a plăților intermediare luate în considerare de Comisie cu ocazia acestui calcul. Cheltuielile eligibile luate în considerare de Comisie la calcularea sumei exigibile din partea Fondului de coeziune și a FEDR sunt acelea înscrise în sistemul contabil al autorității de certificare în cursul exercițiului contabil în cauză și prezentate în cererea finală pentru plata intermediară.

Or, cheltuielile eligibile și rata de cofinanțare care se aplică cheltuielilor menționate sunt două elemente legate intrinsec, pe baza cărora se calculează suma exigibilă din partea Fondului de coeziune și a FEDR. Prin urmare, întrucât toate cheltuielile eligibile aferente unui exercițiu contabil dat sunt stabilite la momentul cererii finale pentru plata intermediară referitoare la acest exercițiu, stabilirea ratei de cofinanțare aplicabile cheltuielilor respective trebuie să urmeze aceeași logică, astfel încât această rată să fie cea care era în vigoare cel târziu la momentul depunerii cererii finale pentru plata intermediară.

În plus, în ceea ce privește procedura privind pregătirea, examinarea și acceptarea conturilor, Tribunalul a arătat că, în cadrul perioadei de programare 2014-2020, procesul de verificare și acceptare a conturilor programelor operaționale se realizează „anual”, iar conturile ce servesc drept bază pentru calculul Comisiei sunt întocmite, examinate și acceptate prin referire la exercițiul contabil în cauză.

În al treilea rând, în ceea ce privește obiectivele urmărite de Regulamentul nr. 1303/2013, din considerentul (10) al acestuia, reiese că regulamentul urmărește în special, în temeiul articolului 317 TFUE și în contextul gestiunii partajate, să stabilească condiții care să permită Comisiei să își exercite competențele de executare a bugetului Uniunii și să precizeze responsabilitățile legate de cooperarea cu statele membre. Aplicarea acestor condiții trebuie să permită instituției UE să se asigure că fondurile structurale și de investiții europene sunt utilizate de statele membre în mod legal și constant și în conformitate cu *principiul bunei gestiuni financiare*, care presupune utilizarea fondurilor structurale și de investiții în conformitate cu principiile și cerințele legale.

În speță, unul dintre principiile directoare este cel al anualității contabile. Or, a aplica cheltuielilor efectuate în cursul unui exercițiu contabil și înscrise în sistemul contabil o rată de cofinanțare adoptată ulterior cererii finale pentru plata intermediară, care nu era, așadar, în vigoare nici în cursul exercițiului contabil în cauză, nici la data cererii finale pentru plata intermediară, ar echivala în esență cu *încălcarea principiului anualității contabile*.

Tribunalul a concluzionat că rata de cofinanțare aplicabilă pentru calcularea sumei exigibile din partea Fondului de coeziune și a FEDR pentru un anumit exercițiu contabil, conform articolului 139 alineatul (6) litera (a) din Regulamentul nr. 1303/2013, este cea în vigoare la data depunerii de către statul membru respectiv a cererii finale pentru plata intermediară corespunzătoare exercițiului contabil în cauză.

Instanța UE nu a primit argumentele României în susținerea tezei potrivit căreia rata de cofinanțare aplicabilă ar trebui să fie cea în vigoare *la momentul acceptării conturilor* și a indicat că aprobarea respectivei teze ar echivala cu aplicarea retroactivă, în privința cheltuielilor deja suportate, înregistrate și prezentate pentru plată, a unei rate de cofinanțare adoptate ulterior și aplicabile, așadar, exercițiului contabil următor.

Posibilitatea recunoscută de articolul 137 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1303/2013 ca o cheltuială care figurează într-o cerere de plată intermediară corespunzătoare unui exercițiu contabil să fie exclusă de un stat membru din conturile acestui exercițiu contabil, în ipoteza în care există o evaluare în curs a legalității și a

regularității sale nu poate repune în discuție concluzia potrivit căreia cererea finală pentru plata intermediară care corespunde unui exercițiu contabil cristalizează cuantumul total cumulată al cheltuielilor eligibile care au fost înscrise în sistemul contabil al autorității de certificare în cursul exercițiului contabil în cauză și care au fost prezentate pentru plată în cadrul acestui exercițiu.

Tribunalul a indicat că, deși ghidul Egesif nu are forță obligatorie, în orice caz, concluzia conform căreia rata de cofinanțare aplicabilă în temeiul articolului 139 alineatul (6) litera (a) din Regulamentul nr. 1303/2013 este cea în vigoare la data depunerii cererii finale pentru plata intermediară decurge dintr-o interpretare literală, contextuală și teleologică a regulamentului menționat.

• *În ceea ce privește încălcarea principiului protecției încrederii legitime*

Tribunalul a arătat că, în speță, Comisia nu a furnizat României asigurări precise, necondiționate și concordante că rata de cofinanțare de 85% ar fi aplicată la calcularea sumei exigibile din partea Fondului de coeziune și a FEDR pentru exercițiul contabil 2017-2018. Astfel:

- Decizia de punere în aplicare din 2018 nu conține nicio indicație cu privire la aplicarea în timp a respectivei rate de cofinanțare.

- Prima versiune a ghidului Egesif, care conținea precizarea că sumele exigibile din partea Fondului de coeziune și a FEDR sunt calculate prin aplicarea ratei de cofinanțare în vigoare la data depunerii cererii finale pentru plata intermediară și care indică, astfel, poziția Comisiei, era cunoscută statelor membre dinainte de adoptarea deciziei atacate.

- Prin scrisoarea din 17 mai 2019, Comisia a refuzat în mod expres să aplice pentru exercițiul contabil 2017-2018 rata de cofinanțare de 85%.

• *Cu privire la încălcarea obligației de motivare prevăzute de articolul 296 al doilea paragraf TFUE și a principiului buneii administrări*

• *În ceea ce privește încălcarea obligației de motivare prevăzute de articolul 296 al doilea paragraf TFUE*

Tribunalul a arătat că, deși decizia atacată nu menționează nici temeiul juridic, nici motivele pentru care Comisia a aplicat pentru exercițiul contabil 2017-2018 rata de cofinanțare de 75%, România cunoștea motivele care au stat la baza deciziei atacate întrucât a fost asociată îndeaproape procesului de elaborare a acesteia. În acest sens:

- În cadrul reuniunii din 15 ianuarie 2019 și în scrisoarea din 17 mai 2019, Comisia și-a exprimat intenția de a refuza aplicarea ratei de 85% întrucât orientările din ghidul Egesif se opun aplicării noii rate de cofinanțare, iar orice modificare a unei rate de cofinanțare nu se aplică decât exercițiilor contabile în curs și viitoare. Având în vedere că au fost aduse la cunoștința persoanelor interesate, orientările interne adoptate de Comisie facilitează înțelegerea deciziei atacate și formează, în mod indirect, o parte a motivării acesteia.

- Independent de pretinsa reacție „tardivă” și „evazivă” a Comisiei în cursul procedurii administrative, autoritățile române cunoșteau, datorită participării lor la respectiva procedură, motivul pentru care Comisia aplicase pentru exercițiul contabil 2017-2018 rata de cofinanțare de 75%.

Tribunalul a concluzionat că România a fost în măsură să cunoască și să examineze motivele pe care se întemeiază decizia atacată.

• *În ceea ce privește încălcarea principiului buneii administrări*

Tribunalul a arătat că, în speță:

- Punctul de vedere al Comisiei în ceea ce privește rata de cofinanțare aplicabilă era cunoscut de România cel târziu de la reuniunea din 15 ianuarie 2019. Prin urmare, împrejurarea că scrisoarea Comisiei din 17 mai 2019 a parvenit României cu șase zile înainte de adoptarea deciziei atacate este lipsită de incidență. Totodată, România a avut posibilitatea să își exprime punctul de vedere în cursul procedurii administrative.

- România nu a demonstrat că instituția UE ar fi adoptat o conduită discriminatorie acceptând conturile POIM pentru exercițiul contabil 2017-2018 în termenul legal, în timp ce pentru alte programe Comisia ar fi procedat la o „amânare a acceptării conturilor”.

Tribunalul a concluzionat că Comisia nu a încălcat principiul buneii administrări.

*

Prin urmare, **Tribunalul UE a respins acțiunea în anulare formulată de România și a obligat-o pe aceasta la plata cheltuielilor de judecată.**

Hotărârea CJUE în cauza C-655/19, AJFP Sibiu și DGRFP Brașov

Curtea de Justiție a Uniunii Europene („CJUE” sau „Curtea”) a pronunțat miercuri, 20 ianuarie 2021, hotărârea în cauza C-655/19, AJFP Sibiu și DGRFP Brașov – cerere de decizie preliminară adresată în temeiul articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene („TFUE”), de Curtea de Apel Alba Iulia („instanța de trimitere”), cu privire la interpretarea articolelor 2 și 9 din Directiva 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată („Directiva TVA”).

Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între, *pe de o parte*, Administrația Județeană a Finanțelor Publice Sibiu (AJFP Sibiu) și Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov (DGRFP Brașov), și, *pe de altă parte*, LN, în legătură cu o aplicare suplimentară de taxă pe valoarea adăugată.

Situația de fapt și întrebările adresate CJUE

În cursul anului 2009, LN a acordat unui terț mai multe împrumuturi, în valoare totală de 80 400 de euro, însoțite de garanții ipotecare asupra mai multor imobile. Întrucât împrumuturile nu au putut fi rambursate, imobilele menționate au fost scoase la licitație și trei dintre acestea au fost atribuite lui LN.

În cursul anului 2010, LN a încheiat două contracte de vânzare, primul având ca obiect unul dintre cele trei imobile menționate anterior, celălalt privind un teren care fusese dobândit în cursul anului 2005. Celelalte două imobile care fuseseră atribuite lui LN au făcut obiectul unor contracte de vânzare distincte în cursul anilor 2011 și 2012.

Ulterior, cu ocazia unei inspecții fiscale, AJFP Sibiu a constatat că operațiunile efectuate începând cu anul 2010 au dus la realizarea unui venit în valoare de aproximativ 145 000 de euro, ceea ce a determinat calificarea acestor operațiuni drept activitate economică cu caracter de continuitate desfășurată în vederea obținerii de venituri.

Potrivit AJFP Sibiu, cele două imobile vândute de LN în cursul anului 2010 fuseseră achiziționate în scopul revânzării pentru obținerea de venituri, prin urmare l-a supus pe LN unor aplicări suplimentare de TVA, precum și unor dobânzi și penalități de întârziere.

LN a formulat o acțiune în contencios administrativ prin care a contestat, între altele, calificarea drept activitate economică a operațiunilor juridice de vânzare de imobile, precum cele în discuție în litigiul principal. Instanța a admis acțiunea formulată de LN, iar administrația fiscală a formulat recurs la instanța de trimitere.

Instanța de trimitere a adresat CJUE două întrebări preliminare:

- *articolul 2 din Directiva TVA se opune ca operațiunea prin care un contribuabil care, în calitate de creditor, adjudecă imobilul urmărit silit în cadrul unei proceduri de executare silită și, după un timp, îl vinde în vederea recuperării sumei împrumutate să fie considerată activitate economică sub forma exploatarea bunurilor corporale sau necorporale în scopul obținerii de venituri cu caracter de continuitate?*

- *persoana care a efectuat o asemenea operațiune juridică poate fi considerată persoană impozabilă în sensul articolului 9 din Directiva TVA?*

Hotărârea CJUE

Prin intermediul celor două întrebări, pe care Curtea le analizează împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 alineatul (1) litera (a) și articolul 9 alineatul (1) din Directiva TVA trebuie interpretate în sensul că operațiunea prin care unei persoane i se atribuie un imobil urmărit silit în cadrul unei proceduri de executare silită inițiate în vederea recuperării unui împrumut acordat anterior, iar ulterior aceasta procedeează la vânzarea imobilului menționat constituie o activitate economică și dacă persoana respectivă trebuie, în temeiul acestei operațiuni, să fie considerată o persoană impozabilă.

Curtea amintește că, deși Directiva TVA stabilește un domeniu de aplicare foarte larg pentru TVA, această taxă vizează numai activitățile cu caracter economic.

Din jurisprudența Curții reiese că noțiunea de „persoană impozabilă” trebuie definită în raport cu noțiunea de „activitate economică” în sensul articolului 9 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva TVA. Prin urmare, potrivit CJUE, tocmai existența unei astfel de activități este cea care justifică o calificare drept persoană impozabilă.

Noțiunea de „activitate economică” este definită la articolul 9 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva TVA ca incluzând orice activitate a producătorilor, comercianților sau persoanelor care prestează servicii, această dispoziție precizând în plus că „[e]xploatarea bunurilor corporale sau necorporale în scopul obținerii de venituri cu caracter de continuitate” este considerată o astfel de activitate.

Potrivit unei jurisprudențe constatăte a Curții, noțiunea de „exploatare” vizează toate operațiunile, oricare ar fi forma juridică a acestora, prin care se urmărește obținerea unor venituri cu caracter de continuitate din bunul respectiv.

În schimb, CJUE amintește că simpla dobândire și simpla vânzare a unui bun nu pot constitui o exploatare a unui bun în scopul obținerii de venituri cu caracter de continuitate, în sensul articolului 9 alineatul (1) din Directiva TVA, unica retribuție a acestor operațiuni fiind constituită de un eventual profit obținut la vânzarea bunului respectiv.

În ceea ce privește vânzarea unui teren construibil, Curtea a precizat deja că reprezintă un criteriu de apreciere pertinent faptul că persoana interesată a luat măsuri active de comercializare a terenului prin mobilizarea unor mijloace similare celor utilizate de un producător, de un comerciant sau de un prestator de servicii.

Din informațiile de care dispune Curtea reiese că, în primul rând, operațiunile juridice în discuție în litigiul principal au fost efectuate de pârât în vederea reconstituirii patrimoniului său și a recuperării creanțelor sale ca urmare a nerambursării împrumuturilor acordate. În al doilea rând, întrucât are ca obiectiv recuperarea creanțelor sale și reconstituirea patrimoniului, pârâtul din litigiul principal nu a întreprins demersuri active de comercializare a terenului și, mai ales, nu a mobilizat mijloace similare celor utilizate de un producător, de un comerciant sau de un prestator de servicii, în sensul articolului 9 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva TVA.

Totodată, Curtea a apreciat că niciunul dintre celelalte elemente comunicate de instanța de trimitere nu este de natură să demonstreze caracterul economic, în sensul articolului 9 alineatul (1) din Directiva TVA, al activității efectuate de pârâtul din litigiul principal.

În aceste condiții, trebuie să se considere că operațiunile juridice efectuate de pârât țin de gestionarea unui patrimoniu privat din moment ce, după cum reiese din informațiile de care dispune Curtea și care trebuie verificate de instanța de trimitere, în primul rând, persoana interesată avea ca obiectiv recuperarea creanțelor sale și reconstituirea patrimoniului său și, în al doilea rând, nu a întreprins demersuri active de comercializare a terenului.

În concluzie, potrivit CJUE, **articolul 2 alineatul (1) litera (a) și articolul 9 alineatul (1) din Directiva TVA trebuie interpretate în sensul că operațiunea prin care unei persoane i se atribuie un imobil urmărit silit în cadrul unei proceduri de executare silită inițiate în vederea recuperării unui împrumut acordat anterior, iar ulterior aceasta procedează la vânzarea imobilului menționat nu constituie în sine o activitate economică atunci când operațiunea respectivă ține de simpla exercitare a dreptului de proprietate, precum și de buna gestionare a patrimoniului privat, astfel încât persoana respectivă nu poate, în temeiul acestei operațiuni, să fie considerată persoană impozabilă.**

Hotărârea CJUE în cauzele conexate C-294/19 și C-304/19, Piscicola Tulcea

Curtea de Justiție a Uniunii Europene („CJUE”) a pronunțat joi, 29 aprilie 2021, hotărârea în cauzele conexate C-294/19 și C-304/19, Piscicola Tulcea, ca urmare a cererilor de decizie preliminară adresate în temeiul articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene („TFUE”) de Curtea de Apel Constanța („instanța de trimitere”), cu privire la interpretarea *articolului 2 și a articolului 34 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 73/2009*¹, *a articolului 2 din Regulamentul (CE) nr. 1120/2009*², *a articolului 4 alineatul (1) literele (a)-(c), (e) și (f), a articolului 10, a articolului 21 alineatul (1) și a articolului 32 alineatul (2) din Regulamentul (UE) nr. 1307/2013*³.

Cererile au fost formulate în cadrul a două litigii între Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură - Centrul Județean Tulcea („APIA”) și SC Piscicola Tulcea SA, respectiv Ira Invest SRL și APIA, în legătură cu plăți unice pe suprafață pentru utilizarea ca teren arabil a unor suprafețe înscrise în cadastru ca fiind destinate unei utilizări piscicole.

Situația de fapt și întrebările adresate CJUE

• Cauza C-294/19

Piscicola Tulcea este o societate de drept român al cărei obiect principal de activitate în perioada 2007-2014 l-a constituit acvacultura în ape dulci, iar între activitățile secundare se număra și cultivarea cerealelor.

În baza unor contracte de concesiune încheiate cu Consiliul Județean Tulcea, Piscicola Tulcea exploata amenajări piscicole situate în Rezervația Biosferei „Delta Dunării”. Deși contractele menționau folosirea terenurilor „în scop piscicol”, părțile au convenit, prin acte adiționale, posibilitatea utilizării terenurilor din interiorul amenajării piscicole ca terenuri agricole și realizarea de lucrări de asolament agropiscicol pentru mineralizarea solului.

Pentru anii 2007-2014, Piscicola Tulcea a depus la APIA cereri de plată pentru schema de plată unică pe suprafață. Documentele doveditoare ale dreptului de folosință a suprafeței pentru care s-a solicitat sprijin, anexate cererii, precum și procesele-verbale de control întocmite de către Consiliul Județean Tulcea arătau că terenurile concesionate erau utilizate exclusiv agricol. APIA a emis decizii de acordare a plăților în cadrul schemelor pe suprafață.

Pentru campania 2015, respectiva agenție a respins cererea de plată depusă de societate, întrucât legislația națională, astfel cum fusese modificată, interzicea acordarea subvenției agricole pentru terenurile aferente fostelor amenajări piscicole aflate pe teritoriul Rezervației Biosferei „Delta Dunării”. Curtea de Apel Constanța a obligat APIA, printr-o decizie rămasă definitivă, să acorde plățile solicitate pentru campania 2015.

Cu toate acestea, în urma unui control documentar al Direcției antifraudă și control intern a APIA ce concluziona că Piscicola Tulcea nu îndeplinea condițiile de eligibilitate pentru obținerea plăților directe în cauză, APIA a reinstrumentat cererile de plată pentru campaniile 2007-2014, a întocmit procese-verbale prin care a constatat că societatea încasase plăți necuvenite și a stabilit valoarea creanței bugetare rezultate din neregulile săvârșite, care trebuia restituită APIA.

Piscicola Tulcea a formulat acțiune în anularea respectivelor procese-verbale, admisă de Tribunalul Tulcea. Împotriva sentinței acestei instanțe, APIA a formulat recurs la Curtea de Apel Constanța.

În acest context, instanța de trimitere a suspendat judecarea cauzei și a adresat CJUE următoarea întrebare:

Dispozițiile articolului 2 și ale articolului 34 alineatul (2) din Regulamentul nr. 73/2009 și dispozițiile articolului 2 din Regulamentul nr. 1120/2009 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care, în împrejurări precum cele din litigiul principal, exclude de la plata drepturilor fermierul pe considerentul că amenajările piscicole utilizate ca terenuri arabile nu reprezintă „suprafață agricolă” în sensul articolului 2 din Regulamentul nr. 1120/2009, nefiind considerate teren eligibil în conformitate cu articolul 34 alineatul (2) din Regulamentul nr. 73/2009?

¹ Regulamentul (CE) nr. 73/2009 de stabilire a unor norme comune pentru sistemele de ajutor direct pentru agricultori în cadrul politicii agricole comune și de instituire a anumitor sisteme de ajutor pentru agricultori, de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 1290/2005, (CE) nr. 247/2006, (CE) nr. 378/2007 și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1782/2003 („Regulamentul nr. 73/2009”).

² Regulamentul (CE) nr. 1120/2009 de stabilire a normelor de aplicare a schemei de plată unică prevăzute în titlul III din Regulamentul (CE) nr. 73/2009 („Regulamentul nr. 1120/2009”).

³ Regulamentul (UE) nr. 1307/2013 de stabilire a unor norme privind plățile directe acordate fermierilor prin scheme de sprijin în cadrul politicii agricole comune și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 637/2008 al și a Regulamentului nr. 73/2009 („Regulamentul nr. 1307/2013”).

• Cauza C-304/19

Ira Invest este o societate de drept român al cărei obiect principal de activitate este acvacultura, iar între activitățile secundare se număra și cultivarea cerealelor.

Societatea a depus la APIA cereri de plată unică pentru toate parcelele agricole utilizate, însoțite de contractul de concesiune încheiat cu Consiliul Județean Tulcea, în temeiul căruia avea dreptul să folosească terenul în scop piscicol, și de un act adițional prin care părțile au convenit realizarea de lucrări de asolament agropiscicol pentru mineralizarea solului, prin cultivarea cu cereale sau plante industriale. APIA a refuzat să admită cererea de plată unică întrucât nu exista înregistrat în sistem niciun document care să dovedească utilizarea legală a terenului conform articolului 5 alineatul (2) din Ordinul nr. 619/2015.

Ira Invest a formulat plângere prealabilă împotriva acestei decizii, respinsă de APIA. Ulterior, Ira Invest s-a adresat Tribunalului Tulcea, care a respins acțiunea în anularea actelor atacate. Împotriva acestei sentințe, Ira Invest a formulat recurs la Curtea de Apel Constanța.

În acest context, instanța de trimitere a suspendat judecarea cauzei și a adresat CJUE următoarea întrebare:

Dispozițiile articolului 4 alineatul (1) literele (b), (c), (e) și (f), ale articolului 10, ale articolului 21 alineatul (1) și ale articolului 32 alineatele (1)-(5) din Regulamentul (UE) nr. 1307/2013 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care, în împrejurări precum cele din litigiul principal, exclude de la plata drepturilor fermierul pe considerentul că terenurile amenajări piscicole utilizate ca terenuri arabile nu reprezintă «suprafață agricolă» în sensul articolului 4 din regulament?

Hotărârea CJUE

Cu titlu preliminar, Curtea a amintit că *noțiunea de „hectar eligibil”* înseamnă orice suprafață agricolă a exploatației utilizată în mod exclusiv sau predominant pentru o activitate agricolă, astfel cum se precizează la articolul 34 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul nr. 73/2009 - în mod similar articolului 44 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1782/2003 - și la articolul 32 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul nr. 1307/2013.

Noțiunea de „suprafață agricolă”, definită la articolul 2 litera (h) din Regulamentul nr. 73/2009 și la articolul 4 alineatul (1) litera (e) din Regulamentul nr. 1307/2013, cuprinde, printre altele, „orice suprafață de teren arabil”. În cauzele principale, suprafețele respective au fost exploatate, în cadrul unor lucrări agropiscicole, ca teren arabil, pentru obținerea de produse agricole, cu toate că erau înscrise în cartea funciară ca amenajări piscicole.

Noțiunea de „terenuri arabile”, definită la articolul 2 litera (a) din Regulamentul nr. 1120/2009, cuprinde, printre altele, terenurile cultivate în scopul producției de culturi sau menținute în bune condiții agricole și de mediu. La articolul 4 alineatul (1) litera (f) din Regulamentul nr. 1307/2013, acestea sunt definite în special ca terenuri cultivate în scopul producției de culturi sau suprafețe disponibile pentru producția de culturi, dar lăsate pârloagă.

Instanța UE a amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, calificarea drept „terenuri arabile” și, în consecință, drept „suprafață agricolă” în sensul dispozițiilor menționate depinde de destinația efectivă a terenurilor în cauză. Rezultă că o suprafață trebuie considerată suprafață „agricolă” atunci când este utilizată efectiv ca „teren arabil” în sensul mai sus indicat și că această calificare nu poate fi repusă în discuție de simpla împrejurare că o astfel de suprafață a fost utilizată ca teren arabil cu încălcarea dispozițiilor naționale referitoare la clasificarea funciară. În plus, pentru a putea fi eligibile pentru ajutorul vizat, suprafețele în discuție trebuie să fie suprafețe agricole, să facă parte din exploatarea agriculturii și să fie utilizate pentru activități agricole sau, în cazul unei utilizări concurente, să fie utilizate preponderent pentru astfel de activități.

Totodată, Curtea a indicat că revine autorităților naționale competente sarcina de a stabili dacă beneficiarul a respectat cerințele în materie de ecocondiționalitate și de a aplica eventuale sancțiuni administrative în cazul nerespectării acestor cerințe, care pot consta într-o reducere sau o excludere de la cuantumul ajutorului în cauză.

Având în vedere toate aceste aspecte, CJUE a statuat că **articolul 2 litera (h) și articolul 34 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 73/2009, precum și articolul 4 alineatul (1) litera (e) și articolul 32 alineatul (2) din Regulamentul (UE) nr. 1307/2013 trebuie interpretate în sensul că suprafețele clasificate în dreptul național ca fiind destinate activității piscicole, dar care sunt sau au fost utilizate efectiv în scop agricol sunt suprafețe agricole.**

Ordonanța CJUE în cauza C-364/19, Credit Europe Ipotecar IFN și Credit Europe Bank

Curtea de Justiție a Uniunii Europene („CJUE”) a pronunțat miercuri, 14 aprilie 2021, ordonanța în cauza C-364/19, Credit Europe Ipotecar IFN și Credit Europe Bank, ca urmare a cererii de decizie preliminară adresate în temeiul articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene („TFUE”) de Tribunalul Galați („instanța de trimitere”), cu privire la interpretarea articolului 1 alineatul (2) și a articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii („Directiva 93/13”).

Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între XU, YV, ZW, AU, BZ, CA, DB și EC, pe de o parte, și SC Credit Europe Ipotecar IFN SA („Credit Europe Ipotecar”) și Credit Europe Bank NV, pe de altă parte, în legătură cu caracterul pretins abuziv al unei clauze dintr-un contract de credit acordat în monedă străină, care impune ca suma împrumutată să fie rambursată în această monedă și care pune în sarcina împrumutaților riscul inerent fluctuațiilor cursului de schimb al acesteia.

Situația de fapt și întrebările adresate CJUE

La 8 noiembrie 2007, patru dintre reclamanții din litigiul principal, care au calitatea de consumatori, au încheiat cu Credit Europe Ipotecar, societate stabilită în România, un contract de credit ipotecar acordat în franci elvețieni pe o durată de 30 de ani. Ceilalți reclamanți din litigiul principal sunt avânzi-cauză ai unui al cincilea consumator, parte la acest contract, decedat la 6 aprilie 2014.

Articolul 6.1 din contractul menționat prevedea că creditul trebuia rambursat în moneda străină în care fusese acordat și că riscul legat de fluctuațiile cursului de schimb dintre această monedă și leul românesc trebuia suportat eventual de împrumutați.

Reclamanții din litigiul principal au chemat în judecată Credit Europe Ipotecar la Judecătoria Galați, pentru a obține: *pe de o parte*, constatarea caracterului abuziv și a nulității respectivei clauze și, *pe de altă parte*, stabilizarea cursului de schimb dintre francul elvețian și leul românesc la valoarea de la data încheierii contractului, pe lângă rambursarea sumelor achitate în plus din cauza devalorizării leului românesc începând de la acea dată.

Prin hotărârea din 30 ianuarie 2018, judecătoria Galați a respins ca neîntemeiat capătul de cerere referitor la caracterul abuziv și, prin urmare, la nulitatea clauzei respective.

Părțile au declarat apel împotriva acestei hotărâri.

Instanța de trimitere a precizat că:

- articolul 1578 din Codul civil, de natură supletivă, prevede că împrumutatul are obligația de a rambursa creditorului suma numerică arătată în contractul de credit, în pofida valorizării sau a devalorizării monedelor în care împrumutul este acordat care ar avea loc înainte de data plății;
- în raportul contractual în discuție, francul elvețian s-a apreciat cu 204,12%, în detrimentul împrumutaților, între ziua încheierii contractului de credit și ziua introducerii acțiunii în primă instanță;
- jurisprudența națională română dezvoltată în urma Hotărârii din 20 septembrie 2017, Andriciuc și alții (C-186/16, EU:C:2017:703, „Hotărârea în cauza Andriciuc”) - potrivit căreia instanțele examinează cu prioritate dacă clauzele contestate transpun o normă națională supletivă, și, în caz afirmativ, exclud aceste clauze din analiza caracterului abuziv al clauzelor contractului în cauză, în temeiul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 93/13 - nu le-ar permite să aprecieze comportamentul precontractual al profesionistului și în special respectarea obligației sale de a informa consumatorul, care rezultă din articolul 4 alineatul (2) din această directivă.

În acest context, instanța de trimitere a suspendat judecarea cauzei și a adresat CJUE următoarele întrebări preliminare:

1) *Articolul 1 alineatul (2) și articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, astfel cum au fost analizate prin cauza C-186/16, Andriciuc și alții (C-186/16, EU:C:2017:703), trebuie interpretate în sensul că instanța națională este obligată, în cazul unei clauze de risc valutar care reia o dispoziție națională, să analizeze cu prioritate incidența interdicției prevăzute la [acest] articol 1 alineatul (2) [...] sau să analizeze respectarea de către profesionist a obligației de informare care intră în obiectul de reglementare al [acestui] articol 4 alineatul (2) [...], fără o analiză prealabilă [în lumina] dispozițiilor articolului 1 alineatul (2) [menționat] [...]*?

2) *Articolul 1 alineatul (2) și articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că, în situația nerespectării obligației de informare a consumatorului, prealabilă încheierii contractului de credit, profesionistul se poate prevala de dispozițiile [acestui] articol 1 alineatul (2) [...], astfel încât clauza contractuală de risc valutar care reia o dispoziție legală națională să fie exclusă de la analiza caracterului abuziv?”*

Hotărârea CJUE

Instanța UE a pronunțat ordonanța sa în temeiul articolului 99 din Regulamentul de procedură al Curții și a analizat cele două întrebări preliminare împreună.

Curtea a amintit că, *pe de o parte*, articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13 exclude din domeniul de aplicare al acesteia clauzele contractuale care reflectă „acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii”, expresie care, în lumina celui de al treisprezecelea considerent al acestei directive, acoperă nu numai dispozițiile de drept național care se aplică între părțile contractante independent de alegerea lor, ci și pe cele care sunt de *natură supletivă*. Rațiunea excluderii respective este că se poate prezuma în mod legitim că legiuitorul național a stabilit un echilibru între ansamblul drepturilor și obligațiilor părților la anumite contracte, echilibru pe care legiuitorul Uniunii a intenționat în mod explicit să îl prezerve.

Pe de altă parte, articolul 4 alineatul (2) din această directivă prevede o excepție de la mecanismul de control pe fond al clauzelor abuzive, astfel cum este prevăzut în cadrul sistemului de protecție a consumatorilor pus în aplicare prin directiva respectivă, excepție care privește clauzele care fac parte din una dintre cele două categorii prevăzute la alineatul (2) menționat, în măsura în care clauza în discuție a fost exprimată în mod clar și inteligibil, în conformitate cu cerința privind transparența care decurge din această dispoziție.

În prezenta cauză, Curtea de Justiție a stabilit că instanța sesizată cu un litigiu precum litigiul principal trebuie să acorde prioritate analizei întemeiate pe excluderea din domeniul de aplicare al Directivei 93/13, prevăzută la articolul 1 alineatul (2) din aceasta, în raport cu analiza întemeiată pe excepția de la controlul caracterului abuziv al clauzelor contractuale, prevăzută la articolul 4 alineatul (2) din directiva menționată. O astfel de abordare se impune întrucât orice instrument al dreptului Uniunii este aplicabil unei situații date numai în măsura în care aceasta intră în domeniul de aplicare al instrumentului respectiv.

În plus, reiese cu claritate din însăși structura Directivei 93/13 că eventuala apreciere a caracterului abuziv al unei clauze în raport cu dispozițiile acesteia și în special cu articolul 4 impune să se stabilească în prealabil dacă clauza vizată intră în domeniul de aplicare al directivei respective, în special în raport cu excluderea din acest domeniu, prevăzută la articolul 1 alineatul (2) din directiva menționată.

Pentru acest motiv, în Hotărârea în cauza Andriuc, Curtea a arătat că revine instanței naționale sesizate:

- sarcina de a aprecia - ținând seama de *natura*, de *economia generală* și de *prevederile contractelor de împrumut* în discuție, precum și de *contextul juridic și factual* în care se înscriu acestea - dacă clauza în discuție, potrivit căreia creditul trebuia rambursat în aceeași monedă în care fusese acordat, reflecta acte sau norme obligatorii ale dreptului național, în sensul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 93/13 și
- numai în cazul în care ar constata că clauza în discuție nu era vizată de excluderea prevăzută de articolul menționat, sarcina de a analiza aplicarea articolului 4 alineatul (2) din această directivă.

CJUE a observat că, în prezenta cauză, instanța de trimitere consideră, *pe de o parte*, că clauza în discuție reflectă principiul nominalismului monetar consacrat la articolul 1578 din Codul civil și, *pe de altă parte*, că acest articol constituie o dispoziție legislativă de natură supletivă.

Rezultă din această calificare juridică, pe care numai instanțele naționale sesizate trebuie să o efectueze, că clauza contractuală al cărei caracter abuziv este invocat de reclamantii din litigiul principal reflectă o dispoziție de drept național de natură supletivă, astfel încât această clauză intră sub incidența excluderii prevăzute la articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13 și, prin urmare, nu intră în domeniul de aplicare al directivei.

Sunt lipsite de relevanță în ceea ce privește excluderea unei clauze contractuale ce reflectă o dispoziție națională de natură supletivă din domeniul de aplicare al Directivei 93/13, în temeiul articolului 1 alineatul (2):

- împrejurarea că părțile contractante au posibilitatea de a deroga de la o astfel de dispoziție supletivă;
- faptul că o clauză contractuală ce reflectă o astfel de dispoziție nu a făcut obiectul unei negocieri individuale.

Având în vedere toate aceste aspecte, CJUE a statuat că **articolul 1 alineatul (2) și articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate în sensul că, atunci când o instanță a unui stat membru este sesizată cu un litigiu având ca obiect o clauză contractuală pretins abuzivă care reflectă o dispoziție de drept național de natură supletivă, ea este obligată să examineze cu prioritate incidența excluderii din domeniul de aplicare al directivei menționate, prevăzută la articolul 1 alineatul (2) din aceasta, iar nu incidența excepției de la aprecierea caracterului abuziv al clauzelor contractuale, prevăzută la articolul 4 alineatul (2) din directiva respectivă.**